Judikatūras krājums

ĢENERĀLADVOKĀTES TAMARAS ČAPETAS [*TAMARA ĆAPETA*]
SECINĀJUMI,
sniegti 2025. gada 20. novembrī[1]

Lieta C-522/24

BG
pret
***Ministero della Difesa*,**
piedaloties
Presidenza del Consiglio dei Ministri

(*Consiglio di Stato* (Valsts padome, Itālija) lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu)

Lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu – Direktīva 2000/78/EK – Jēdziens "uzskati" saskaņā ar Direktīvas 2000/78 1. pantu – Personiskie uzskati par vakcināciju pret Covid-19 – Militārajam personālam uzliktais vakcinācijas pienākums Covid-19 pandēmijas dēļ – Atteikšanās saņemt Covid-19 vakcīnu, kādēļ tika piemērota atstādināšana no darba bez darba samaksas

I. Ievads

1. Ir pagājuši vairāk nekā divi gadi, kopš Covid-19 pandēmija oficiāli vairs netiek uzskatīta par globālu draudu[2]. Tomēr Tiesa joprojām saņem lūgumus sniegt interpretāciju par juridiskajiem jautājumiem, kas radušies pandēmijas laikā.

2. Šis lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu ir viens no šādiem piemēriem. Prasītājs pamatlietā (turpmāk tekstā – "prasītājs") atteicās saņemt Covid-19 vakcīnu, kas bija noteikta kā obligāta Itālijas tiesību aktos attiecībā uz militārpersonām. Tādēļ viņš tika atstādināts no darba *Ministero della Difesa* (Aizsardzības ministrija, Itālija), kas ir atbildētāja pamatlietā (turpmāk tekstā – "Aizsardzības ministrija" vai "atbildētāja"), bez darba samaksas aptuveni uz diviem mēnešiem; pēc šī perioda vakcinācijas pienākums tika atcelts un viņš atgriezās darbā.

3. Prasītājs *Consiglio di Stato* (Valsts padome, Itālija), kas ir iesniedzējtiesa, apgalvo, ka viņa atstādināšana no darba bija diskriminējoša, norādot, ka tā balstījusies vienīgi uz viņa personiskajiem uzskatiem, kas vērsti pret Covid-19 vakcīnu, un tas, viņaprāt, ir Padomes Direktīvā 2000/78/EK[3] paredzēto noteikumu pārkāpums.

[1] Oriģinālvaloda – angļu.

[2] Šajā ziņā skat. Pasaules Veselības organizācijas ģenerāldirektora 2023. gada 5. maija paziņojumu, pieejams: https://www.who.int/news-room/speeches/item/who-director-general-s-opening-remarks-at-the-media--briefing—5-may-2023.

[3] Direktīva (2000. gada 27. novembris), ar ko nosaka kopēju sistēmu vienlīdzīgai attieksmei pret nodarbinātību un profesiju (OV 2000, L 303, 16. lpp.; turpmāk tekstā – "Direktīva 2000/78").

II. Pamatlietas faktiskie apstākļi, prejudiciālie jautājumi un tiesvedība Tiesā

4. Reaģējot uz Covid-19 pandēmiju, Aizsardzības ministrija noteica militārpersonām pienākumu vakcinēties pret Covid-19. Šis pienākums bija balstīts uz *decreto-legge n. 44/21* (Dekrētlikums Nr. 44/21)[4].

5. Pēc tam, kad vakcinācija pret Covid-19 tika noteikta par būtisku darba nosacījumu konkrētām profesionāļu kategorijām, Dekrētlikuma Nr. 44/21 4.*ter* pants skaidri uzlika darba devējiem pienākumu pārbaudīt, vai visas militārpersonas (papildus citām tajā uzskaitītajām darba ņēmēju kategorijām[5]) ir vakcinētas. Ja darbinieks nebūtu vakcinējies, viņš tiktu nekavējoties atstādināts no darba. Šim darbiniekam nebūtu nekādu disciplināru seku, un darba attiecības tiktu saglabātas. Minētais noteikums arī paredzēja, ka atstādināšanas laikā darbiniekam nepienākas nekāda darba samaksa vai citi atlīdzības maksājumi. Turklāt tajā bija noteikts, ka atstādināšana paliks spēkā līdz brīdim, kad attiecīgā persona informēs darba devēju par primārās vakcinācijas cikla uzsākšanu vai pabeigšanu vai par pastiprinātājdevas saņemšanu, tomēr atstādināšanas ilgums nepārsniegs sešu mēnešu termiņu, kas sākās 2021. gada 15. decembrī.

6. Prasītājs ir militārpersona, kas strādā Aizsardzības ministrijā par inženieri, galvenokārt biroja telpās personīgai izmantošanai, taču ar biežām sanāksmēm un sapulcēm ar citām šīs administrācijas militārpersonām un civilo personālu, kā arī ārējo uzņēmumu pārstāvjiem.

7. Viņš atteicās saņemt Covid-19 vakcīnu, taču norādīja, ka ir gatavs veikt SARS-CoV-2 testus ik pēc 48 stundām.

8. Ar 2022. gada 10. janvāra lēmumu atbildētāja atstādināja prasītāju no darba bez darba samaksas. Atbildētāja prasītājam nepiemēroja nekādas disciplinārsankcijas, un viņš saglabāja savu darbu.

9. Prasītājs šo lēmumu apstrīdēja ar ārkārtas prasību Itālijas Republikas prezidentam.

10. *Consiglio di Stato* (Valsts padome), kas ir iesniedzējtiesa, veic konsultatīvu funkciju un tika aicināta sniegt viedokli, kas ir saistošs Aizsardzības ministrijai, kurai ir kompetence izskatīt prasību un ierosināt Itālijas Republikas prezidentam galīgo lēmumu.

11. Iesniedzējtiesā prasītājs, pamatojoties uz sešiem iemesliem, apgalvoja, ka vakcinācijas pienākums ir diskriminējošs un pārkāpj Direktīvas 2000/78 2. panta 2. punktu.

12. Pirmkārt, prasītājs norādīja, ka viņš ir cietis no tiešas diskriminācijas salīdzinājumā ar civilajiem darbiniekiem, kuri veic līdzīgus pienākumus un kuri strādā atbildētājas labā, jo uz viņiem pienākums veikt vakcināciju neattiecās. Prasītājs arī iebilda, ka vakcinācijas pienākums

[4] 2021. gada 1. aprīļa *decreto-legge n. 44 – Misure urgenti per il contenimento dell'epidemia da COVID-19, in materia di vaccinazioni anti SARS-CoV-2, di giustizia e di concorsi pubblici* (Dekrētlikums Nr. 44 – Ārkārtas pasākumi Covid-19 izraisītās pandēmijas ierobežošanai, vakcinēšanās pret SARS-CoV-2 jomā, tiesu un valsts palīdzības jomā), kas apstiprināts ar 2021. gada 28. maija *legge n. 76* (Likums Nr. 76), redakcijā ar grozījumiem, kas izdarīti ar 2021. gada 26. novembra *decreto-legge n. 172 – Misure urgenti per il contenimento dell'epidemia da COVID-19 e per lo svolgimento in sicurezza delle attività economiche e sociali* (Dekrētlikums Nr. 172 – Ārkārtas pasākumi Covid-19 izraisītās epidēmijas ierobežošanai un drošai ekonomisko un sociālo aktivitāšu veikšanai), kas ar grozījumiem apstiprināts ar 2022. gada 21. janvāra *legge n. 3* (Likums Nr. 3).

[5] Pienākums vakcinēties pret Covid-19 sākotnēji tika ieviests veselības aprūpes speciālistiem un sabiedrības veselības aprūpes darbiniekiem, pēc tam darbiniekiem, kas nodarbināti stacionārās sociālās palīdzības un veselības aprūpes iestādēs, un visbeidzot – arī aizsardzības, drošības un valsts ārkārtas situāciju jomās nodarbinātajam personālam.

viņam tika noteikts ar viņa paša risku, pārkāpjot Leģislatīvā dekrēta Nr. 66/10[6] 206.*bis* pantu, saskaņā ar kuru administrācija, uzņemoties atbildību par personāla vakcināciju, var paredzēt konkrētu vakcīnu obligātu ievadīšanu militārpersonām, lai tās varētu tikt nodarbinātas īpašos darbības apstākļos.

13. Otrkārt, prasītājs apgalvoja, ka salīdzinājumā ar vakcinētajām militārpersonām viņš ir cietis no netiešas diskriminācijas vienīgi tāpēc, ka iebilst pret vakcīnas saņemšanu, pamatojoties uz viņa personisko viedokli, ka šīs vakcīnas nav zinātniski pamatotas. Lai gan prasītājs norādīja, ka ir gatavs veikt SARS-CoV-2 testu ik pēc 48 stundām, šāda iespēja viņam tika liegta, un tas, pēc viņa domām, ir pretrunā Direktīvas 2000/78 2. panta 2. punkta b) apakšpunktam.

14. Treškārt, tā kā prasītājs tika atstādināts no darba bez darba samaksas, viņam atstādināšanas laikā esot bijis liegts uzturēt sevi un ģimeni, tostarp divas nepilngadīgas meitas. Prasītājs apgalvo, ka tādējādi ir pārkāpts Eiropas Savienības Pamattiesību hartas (turpmāk tekstā – "Harta") 1. un 24. pants.

15. Ceturtkārt, prasītājs sākotnēji apgalvoja, ka viņš nevarēja izmantot savas tiesības uz ikgadēju apmaksātu atvaļinājumu. Tiesvedības iesniedzējtiesā laikā prasītājs pārtrauca atsaukties uz šo apelācijas pamatu, ņemot vērā, ka obligātās vakcinācijas pienākums 2022. gada 25. martā tika atcelts[7].

16. Piektkārt, prasītājs apgalvoja, ka viņam tika liegta efektīva tiesiskā aizsardzība, tādējādi pārkāpjot LES 19. pantu.

17. Sestkārt, prasītājs lūdza atlīdzināt kaitējumu, kas nodarīts ar viņa piedzīvoto diskrimināciju, piemērojot efektīvu un atturošu sodu Direktīvas 2000/78 17. panta izpratnē.

18. Turklāt prasītājs lūdza iesniedzējtiesu uzdot Tiesai sešus prejudiciālus jautājumus saistībā ar katru apelācijas pamatu.

19. Atbildētāja lūdza iesniedzējtiesu noraidīt apelācijas sūdzību. Atbildētājas ieskatā apstrīdētais vakcinācijas pienākums kā īpaša tiesiska prasība ir likumīgi noteikta Dekrētlikuma Nr. 44/21 4. *ter* pantā.

20. Iesniedzējtiesa noraidīja piekto un sesto apelācijas sūdzības pamatu un attiecīgos prasītāja ierosinātos prejudiciālos jautājumus, kā arī norādīja, ka prasītājs ir atteicies no ceturtā apelācijas sūdzības pamata. Tomēr šī tiesa nolēma apturēt tiesvedību un uzdot Tiesai pārējos prasītāja ierosinātos prejudiciālos jautājumus.

21. Vispirms iesniedzējtiesa norādīja, ka prasītāja uzdotie jautājumi ir nepamatoti, jo valsts pasākuma – ar kuru noteikts pienākums veselības aprūpes personālam vakcinēties pret Covid-19 un kurš arī ieviests ar Dekrētlikumu Nr. 44/21 – tiesiskumu *Corte costituzionale* (Konstitucionālā tiesa, Itālija) jau ir pārbaudījusi un apstiprinājusi ar spriedumiem Nr. 14/2023,

[6] 2010. gada 15. marta *decreto legislativo n. 66 – Codice dell'ordinamento militare* (Leģislatīvais dekrēts Nr. 66 par Bruņoto spēku rīcības kodeksu).

[7] Dekrētlikuma Nr. 44/21 4.*ter* panta 1. punkta b) apakšpunkts tika atcelts ar 2022. gada 24. marta *decreto-legge n. 24 – Disposizioni urgenti per il superamento delle misure di contrasto alla diffusione dell'epidemia da COVID-19, in conseguenza della cessazione dello stato di emergenza* (Dekrētlikums Nr. 24, kas paredz steidzamus noteikumus, lai pēc ārkārtas situācijas beigām atceltu pasākumus, kuri bija paredzēti cīņai pret Covid –19 pandēmijas izplatību; turpmāk tekstā – "Dekrētlikums Nr. 24/22) 8. pantu.

Nr. 15/2023 un Nr. 185/2023. Iesniedzējtiesa uzskata, ka šajos spriedumos paustie principi, kas ir līdzīgi tiem, kas ietverti Savienības tiesību normās, uz kurām prasītājs atsaucas apelācijas sūdzībā, ir piemērojami arī pamatlietā aplūkotajam militārpersonu vakcinācijas pienākumam.

22. Attiecībā uz pirmo apelācijas pamatu iesniedzējtiesa norādīja, ka Direktīva 2000/78 paredz noteikumus par vienlīdzīgu attieksmi darbavietā un tie piemērojami parastos apstākļos. Tomēr, kā izriet no šīs direktīvas 2. panta 5. punkta, šie noteikumi neierobežojot attiecīgās valsts tiesību aktos noteiktos pasākumus, kuri demokrātiskā sabiedrībā vajadzīgi sabiedrības drošībai un veselības aizsardzībai. Turklāt tā atzīmēja, ka vakcinācijas pienākums tika noteikts ārkārtas apstākļu dēļ un ka Covid-19 vakcīnas ir sertificētas kā drošas. Likumdevēja lēmums ieviest vakcinācijas pienākumu militārpersonām, kuras, atšķirībā no civilā personāla, ārkārtas situācijās tiek aicinātas aizsargāt sabiedrisko drošību un kā bruņoto spēku locekles ir ciešā saskarē ar sabiedrību, tajā laikā esot bijis saprātīgs un piemērots pasākums, lai aizsargātu gan militārpersonu, gan sabiedrības veselību. Tādējādi, kā uzskata iesniedzējtiesa, militārpersonu un civilo darbinieku situācija nav salīdzināma, un tādēļ nepastāvot pamats prasītāja apgalvotajai diskriminācijai.

23. Attiecībā uz otro apelācijas pamatu iesniedzējtiesa uzskatīja, ka vakcinācijas pienākums nebija nesamērīgs, jo tobrīd nebija neviena cita piemērota pasākuma. Testēšanas metode kā alternatīvs pasākums vakcinācijai esot izmantota vispārīgākos apstākļos, lai personas, kas nepieder pie kategorijām, uz kurām attiecās vakcinācijas pienākums, varētu piekļūt sabiedriskām vietām. Tomēr šo testu, kas bija jāatkārto ik pēc divām līdz trim dienām, izmaksas nebūtu ilgtspējīgas un radītu nepanesamu slogu veselības aprūpes sistēmai. Turklāt, tā kā testa rezultāti nebija pieejami uzreiz pēc testa veikšanas, tie jau varēja būt zaudējuši aktualitāti, jo pārbaudāmā persona laikā starp testa veikšanu un rezultātu saņemšanu varēja inficēties.

24. Attiecībā uz trešo apelācijas pamatu iesniedzējtiesa atzīmēja, ka nevakcinēto darbinieku atstādināšana no darba, kas ilga nedaudz vairāk nekā divus mēnešus, atbilda darba devēja rūpības pienākumam un ka Konstitūcijā nostiprinātās tiesības uz darbu ne vienmēr nozīmē tiesības strādāt, ja darba veikšana rada risku sabiedrības veselībai un darbinieks izvēlas neievērot noteikumus par darba drošību, tostarp pienākumu vakcinēties pret Covid-19. Tādējādi, lai gan šī prasība bija pretrunā prasītāja personiskajiem uzskatiem, vakcinācijas pienākums esot bijis saprātīgs un samērīgs pasākums sabiedrības veselības interesēs, un tādēļ prasītāja apzināta šā pienākuma neizpilde pamatojot viņa atstādināšanu no darba bez darba samaksas.

25. Šādos apstākļos *Consiglio di Stato* (Valsts padome) nolēma apturēt tiesvedību un uzdot Tiesai šādus prejudiciālus jautājumus:

"1) Vai – ņemot vērā, ka administrācija nav uzskatījusi par nepieciešamu paredzēt militārpersonu vakcināciju konkrētam darbam saskaņā ar *decreto legislativo n. 66/10* (Leģislatīvais dekrēts Nr. 66/10) 206.*bis* pantu, pašai uzņemoties atbildību par vakcīnas efektiem, – Direktīva [2000/78] nepieļauj *decreto-legge n. 172/21* (Dekrētlikums Nr. 172/21) transponēšanu, ciktāl ar to groza *decreto-legge n. 44/21* (Dekrētlikums Nr. 44/21), ieviešot [4. *ter* panta 1. punkta b) apakšpunktu], kas paredz obligātu militārpersonas vakcināciju pretēji šīs personas personīgajai pārliecībai, jo liek brīvprātīgi pakļauties šai vēl eksperimentālajai veselības ārstēšanai ar savu risku un atbildību, kā papildu prasību, lai varētu strādāt tajā pašā darba vidē, kurā ir civilie darbinieki, kam šī vakcinācija nav obligāta, lai arī viņi veic funkcijas, kuras saistībā ar iespēju inficēt citus cilvēkus un inficēties pašam ir līdzīgas militārpersonu veiktajām funkcijām?

2) Vai – ņemot vērā, ka saskaņā ar Itālijas tiesisko regulējumu par piekļuvi darba vietai, tostarp pārpildītā vidē kā sabiedriskais transports, stadioni un restorāni, darba ņēmējiem, kas nav minēti Dekrētlikumā Nr. 172/21, vakcinācijas sertifikācija vai negatīvs uztriepes tests, kas veikts 48 stundu laikā, tiek uzskatīti par līdzvērtīgiem, – Direktīvas [2000/78] 2. panta 2. punkta b) apakšpunkts nepieļauj tādu aktu kā Dekrētlikums Nr. 172/21, ciktāl ar to grozīts Dekrētlikums Nr. 44/21, ieviešot 4.*ter* panta 1. punkta b) apakšpunktu, kas paredz obligātu darba ņēmēja – militārpersonas – vakcināciju pretēji šīs personas personīgajai pārliecībai kā papildu prasību, lai varētu strādāt tajā pašā darba vidē, kurā ir militārpersonas, kas, ievērojot savu personīgo pārliecību, ir uzskatījušas par lietderīgu vakcinēties pat bez pienākuma, lai arī nevakcinēta militārpersona var, un tai pat ir pienākums, uzrādīt uztriepes testa rezultātu, kas apliecina Covid negativitāti, ar intervāliem, kas ir mazāki par 48 stundām?

3) Vai pasākums, kas paredzēts Dekrētlikumā Nr. 172/21, kurš papildina Dekrētlikumu Nr. 44/21 ar 4.*ter* panta 3. punktu un atņem darba ņēmējam, kas ir atstādināts no darba sakarā ar vakcinēšanās pienākuma neizpildi, visus likumīgos veidus, kā nodrošināt ģimenes uzturēšanu un nepilngadīgo bērnu labklājībai nepieciešamo aizsardzību un gādību, pārkāpj [Hartas] 1. un 24. pantu Hartas 24. panta izpratnē?"

26. Prasītājs pamatlietā, Francijas un Itālijas valdības, kā arī Eiropas Komisija iesniedza Tiesai rakstveida apsvērumus.

27. Tiesas sēde notika 2025. gada 10. jūlijā, un tajā mutvārdu apsvērumus sniedza prasītājs pamatlietā, Itālijas valdība un Komisija.

III. Juridiskā analīze

28. Pirmie divi iesniedzējtiesas jautājumi jāizskata kopā. Ar šiem jautājumiem minētā tiesa būtībā vaicā, vai Itālijas tiesiskais regulējums, ar kuru militārpersonām tiek noteikts pienākums vakcinēties pret Covid-19, ir pretrunā Direktīvai 2000/78, jo tas šajā direktīvā ievieš aizliegtu diskriminējošu attieksmi.

29. Lai atbildētu uz šiem jautājumiem, vispirms jāizvērtē, vai Direktīva 2000/78 ir piemērojama tādam tiesiskajam regulējumam, kādu ir aprakstījusi iesniedzējtiesa (A).

30. Ja šī direktīva ir piemērojama, jāizvērtē, vai attiecīgais valsts tiesiskais regulējums rada tiešu vai netiešu diskrimināciju un – pēdējā gadījumā – vai šādu diskrimināciju var attaisnot (B).

A. Atbildes priekšlikums: Direktīva 2000/78 nav piemērojama šīs lietas apstākļiem

1. Nevienlīdzīga attieksme, pamatojoties uz profesionālajām kategorijām

31. Direktīva 2000/78 aizliedz diskrimināciju saistībā ar nodarbinātību un profesiju šādu pamatu dēļ: reliģija vai uzskati, invaliditāte, vecums un seksuālā orientācija[8].

[8] Direktīvas 2000/78 1. pants.

32. Saskaņā ar Tiesas pastāvīgo judikatūru Direktīvas 2000/78 1. pantā minētie pamati ir uzskaitīti izsmeļoši un šī direktīva neattiecas uz diskrimināciju, kas pamatota ar profesionālo kategoriju vai darba vietu [9].

33. No valsts tiesiskā regulējuma izriet, ka noteikums, kas paredzēja obligātu vakcināciju pret Covid-19 un kas sākotnēji attiecās uz veselības aprūpes speciālistiem un sabiedrības veselības aprūpes darbiniekiem, pēc tam tika attiecināts arī uz darbiniekiem, kas nodarbināti sociālās palīdzības un veselības aprūpes iestādēs, un visbeidzot – uz personālu aizsardzības, drošības un ārkārtas situāciju jomās, tostarp uz Aizsardzības ministrijā strādājošām militārpersonām.

34. Taču uz Aizsardzības ministrijā strādājošajiem civilajiem darbiniekiem šis pienākums neattiecās, un viņiem nebija jāsaņem vakcīna pret Covid-19, lai turpinātu darbu.

35. Tādējādi ar Dekrētlikuma Nr. 44/21 4.*ter* pantu noteiktais pienākums vakcinēties pret Covid-19 radīja atšķirīgu attieksmi pret Aizsardzības ministrijā strādājošām militārpersonām un civilajiem darbiniekiem. Šīs atšķirīgās attieksmes pamatā ir funkcijas, ko attiecīgi pilda šīs divas personu grupas. Tomēr šāda atšķirība nav viens no diskriminācijas pamatiem, kas ir aizliegti Direktīvas 2000/78 izpratnē.

36. Tādējādi, kā norādīja Francijas valdība un Komisija, atšķirīga attieksme pret militāro un civilo personālu attiecībā uz pienākumu vakcinēties pret Covid-19 neizraisa Direktīvas 2000/78 piemērošanu.

37. Tāpēc prasītājs nevar atsaukties uz šo direktīvu, lai apgalvotu, ka strīdīgais Itālijas tiesiskais regulējums ir aizliegts, jo tas paredz atšķirīgu attieksmi pret Aizsardzības ministrijā strādājošām militārpersonām un civilajiem darbiniekiem.

2. Uzskati kā Direktīvā 2000/78 aizliegts diskriminācijas pamats

38. Viens no Direktīvā 2000/78 aizliegtajiem diskriminācijas pamatiem ir "reliģija vai uzskati". Tādējādi šī direktīva var būt piemērojama, ja apstrīdētajos tiesību aktos patiešām ir paredzēta tieša vai netieša atšķirīga attieksme prasītāja personisko uzskatu dēļ.

39. Tādējādi rodas jautājums, vai prasītāja personiskos uzskatus, kuru dēļ viņš izvēlējies neveikt vakcināciju, var kvalificēt kā "uzskatus" Direktīvas 2000/78 1. panta izpratnē.

40. Direktīvā 2000/78 nav definēts, kas kvalificējams kā "uzskats" šīs direktīvas piemērošanas nolūkā [10].

41. Tomēr Tiesas judikatūra sniedz zināmas norādes, lai izprastu šā jēdziena nozīmi.

[9] Skat. spriedumu, 2024. gada 17. oktobris, *Zetschek* (C-349/23, EU:C:2024:889, 25. punkts un tajā minētā judikatūra).

[10] Jēdziena "uzskati" definīcija nav sniegta ne dalībvalstu tiesību aktos, ne starptautiskā līmenī. Tomēr dažas dalībvalstis tiesību aktiem pievieno paskaidrojošus dokumentus, kuros sniegtas norādes par jēdziena "uzskati" definēšanu. Piemēram, Nīderlandē ir pieņemts termins "dzīves filozofija" (proti, plašas filozofiskas doktrīnas, piemēram, humānisms, kas tomēr neattiecas uz visiem sabiedrības uzskatiem), lai paskaidrotu, ko varētu ietvert jēdziens "uzskati". Itālijā valsts tiesas dažādos gadījumos ir atzinušas, ka jēdziens "uzskati" kā aizsargājams diskriminācijas pamats ietver, piemēram, piederību pie arodbiedrības, kā arī personisko uzskatu, ka sirdsapziņas apsvērumu dēļ persona var atteikties nēsāt ieroci. Šajā ziņā skat. Eiropas Komisijas Tiesiskuma un patērētāju ģenerāldirektorāts, Chopin, I. un Germaine, C., *A Comparative Analysis of Non-discrimination Law in Europe 2024 – The 27 EU Member States compared – Prepared by Isabelle Chopin and Catharina Germaine for the European network of legal experts in gender equality and non-discrimination*, Eiropas Savienības Publikāciju birojs, 2024, 18. un 19. lpp.

42. Tiesa ir norādījusi – tā kā Direktīvas 2000/78 1. pantā jēdzieni "reliģija" un "uzskati" ir minēti kopā, šīs direktīvas piemērošanas nolūkā šie divi jēdzieni ir analizējami kā *viena un tā paša un vienīgā diskriminācijas iemesla divas puses*, kas aptver gan reliģisko pārliecību, gan filozofiskos vai garīgos uzskatus [11].

43. Turklāt Tiesa ir nospriedusi, ka diskriminācija "reliģijas vai pārliecības [uzskatu] dēļ" ir jānošķir no diskriminācijas, kas saistīta ar "politisk[iem] vai jebkur[iem] cit[iem] uzskat[iem]" [12].

44. Šajā ziņā Tiesa ir paskaidrojusi, ka Direktīva 2000/78 "neattiecas ne uz politiskajiem uzskatiem vai ar arodbiedrībām saistītiem uzskatiem, ne uz mākslinieciska, sporta, estētiska vai *cita veida uzskatiem vai preferencēm*" [13].

45. Turklāt Tiesa ir atgādinājusi, ka Hartas 10. panta 1. punktā paredzētās tiesības uz apziņas un reliģijas brīvību ir Direktīvas 2000/78 interpretācijas konteksta neatņemama daļa [14]. Minētās Hartas tiesības atbilst tiesībām, kas noteiktas Eiropas Cilvēktiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencijas (turpmāk tekstā – "ECPAK") 9. pantā, kas aizsargā "domas, apziņas un reliģijas brīvību". Tādējādi jēdziena "uzskati" interpretācijai saskaņā ar ECPAK ir būtiska nozīme arī šā jēdziena izpratnei Savienības tiesību kontekstā.

46. Spriedumā *Vavřička* Eiropas Cilvēktiesību tiesa (turpmāk tekstā – "ECT") konstatēja, ka obligātās vakcinācijas pienākums nepārkāpj ECPAK, jo personiska nepiekrišana vakcinācijai neietilpst šīs konvencijas 9. pantā aizsargātajā uzskatu jēdzienā. Jo īpaši šī tiesa uzskatīja, ka šāda personiska opozīcija ir uzskatāma par kritisku viedokli, nevis par uzskatiem, kas bauda aizsardzību saskaņā ar ECPAK [15]. Šajā lietā ECT konstatēja, ka tai nav pamata kvalificēt *Vavřička* kunga iebildumus pret obligāto vakcināciju kā filozofiskus uzskatus, jo viņš valsts tiesai norādīja, ka viņa iebildumu pret vakcināciju pamatā ir uzskats, ka tā galvenokārt kaitē viņa paša un viņa bērnu veselībai. Tādējādi ECT uzskatīja, ka "kritisks viedoklis par vakcināciju nav uzskatāms par pārliecību vai uzskatiem, kuriem piemīt *pietiekams pārliecinošums, nopietnība, saskaņotība un nozīmīgums*, lai tai piemērotu 9. pantā paredzētās garantijas" [16]. [Neoficiāls tulkojums.]

47. No iepriekš minētā izriet, ka personisku viedokli, kas ir pret vakcināciju, piemēram, tādu, kas balstīts uz bažām par veselību, nevar uzskatīt par filozofisku uzskatu un principā uz to neattiecas Direktīvā 2000/78 paredzētā aizsardzība.

[11] Skat. spriedumus, 2021. gada 15. jūlijs, *WABE* un *MH Müller Handel* (C-804/18 un C-341/19, EU:C:2021:594, 47. punkts); 2022. gada 13. oktobris, *S.C.R.L.* (Reliģisks apģērbs) (C-344/20, turpmāk tekstā – "spriedums *S.C.R.L.* (Reliģisks apģērbs)", EU:C:2022:774, 26. punkts), un 2023. gada 28. novembris, *Commune d'Ans* (C-148/22, EU:C:2023:924, 22. punkts).

[12] Skat. spriedumu *S.C.R.L.* (Reliģisks apģērbs), 27. punkts un tajā minētā judikatūra.

[13] Skat. spriedumu *S.C.R.L.* (Reliģisks apģērbs), 28. punkts (mans izcēlums).

[14] Skat. spriedumu *S.C.R.L.* (Reliģisks apģērbs), 35. punkts un tajā minētā judikatūra.

[15] Skat. ECT spriedumu, 2021. gada 8. aprīlis, *Vavřička* u.c. pret Čehijas Republiku (CE:ECHR:2021:0408JUD004762113, turpmāk tekstā – "spriedums *Vavřička*", 335. un 337. punkts). Šajā lietā seši pieteikuma iesniedzēji apstrīdēja Čehijas Republikas likumā noteikto pienākumu vakcinēt bērnus pret vairākām infekcijas slimībām. Vienam no pieteikuma iesniedzējiem tika uzlikts naudas sods par to, ka viņš nebija vakcinējis savus bērnus, savukārt pārējie bija vecāki, kuru bērniem vakcinācijas pienākuma neievērošanas dēļ tika liegta uzņemšana pirmsskolas izglītības iestādē. Visi pieteikuma iesniedzēji atsaucās uz ECPAK 8. pantu, un trīs no tiem – uz ECPAK 9. pantu. ECT noraidīja uz ECPAK 9. pantu balstītās prasības kā nepieņemamas.

[16] Skat. spriedumu *Vavřička*, 335. punkts (mans izcēlums). Šis kritērijs – "pārliecība vai uzskats, kam piemīt pietiekams pārliecinošums, nopietnība, saskaņotība un nozīmīgums" – tika noteikts spriedumā *Campbell* un *Cosans* pret Apvienoto Karalisti. Tajā ECT noteica, ka "savā parastajā nozīmē vārds "pārliecība", aplūkojot to atsevišķi, nav sinonīms jēdzieniem "viedokļi" un "idejas", kā tie lietoti [ECPAK] 10. pantā, kas garantē vārda brīvību; tas ir tuvāks jēdzienam "uzskati" (franču valodas tekstā: "*convictions*"), kas sastopams [ECPAK] 9. pantā, kurš garantē domu, apziņas un reliģijas brīvību, un apzīmē uzskatus, kuriem piemīt pietiekams pārliecinošums, nopietnība, saskaņotība un nozīmīgums". [Neoficiāls tulkojums.] ECT spriedums, 1982. gada 25. februāris (CE:ECHR:1982:0225JUD000751176, 36. punkts).

48. Visbeidzot, Direktīva 2000/78 principā neaizliedz tādu valsts tiesisko regulējumu, ar kuru militārpersonām tiek ieviesta obligāta vakcinācija, kas ir pretrunā to personiskajiem uzskatiem.

3. Piemērošana šīs lietas apstākļiem

49. No tā izriet, ka prasītājs nevar atsaukties uz savu personisko uzskatu par vakcinācijas pienākumu militārpersonām, lai vērstos pret savu darba devēju, kurš īstenojis valsts tiesību aktus, ar kuriem tika ieviesta obligātā vakcinācija militārpersonām.

50. Prasītājs Tiesā apgalvoja, ka saskaņā ar Dekrētlikuma Nr. 44/21 4.*ter* pantu viņam noteiktais vakcinācijas pienākums lika parakstīt informētas piekrišanas veidlapu, kurā skaidri norādīts, ka Covid-19 vakcīnu ilgtermiņa blakusparādības, tostarp nāves risks, joprojām nav zināmas. Pēc prasītāja domām, viņa neskaidrību par riskiem, kas saistīti ar vakcīnu, vēlāk apstiprinājis fakts, ka vairākas personas, kuras bija saņēmušas vakcīnu, vēlāk saslima ar Covid-19 vai pat nomira no šīs slimības. Tādējādi, lai gan vakcīnas oficiāli tika raksturotas kā drošas, prasītājs secināja, ka Covid-19 vakcinācijas programmu galvenokārt virzījušas farmācijas uzņēmumu komerciālās intereses un tādējādi tā apdraudēja militārpersonas, kurām bija pienākums vakcinēties, neatkarīgi no apgalvotās vakcīnu efektivitātes un drošuma. Turklāt viņš norādīja, ka nevēlas apdraudēt savu dzīvību, pakļaujot sevi iespējamām blakusparādībām, lai veicinātu farmācijas uzņēmumu peļņas gūšanu.

51. Prasītāja iebildumus pret vakcinācijas pienākumu vēl vairāk pastiprinājis tas, ka valdība, kas saskaņā ar Dekrētlikuma Nr. 44/21 4.*ter* pantu bija noteikusi šo prasību, neuzņēmās nekādu atbildību par iespējamām nelabvēlīgām vakcinācijas sekām. Viņš arī apgalvoja, ka neiebilstu pret vakcinācijas pienākumu, ja tas būtu noteikts saskaņā ar Leģislatīvā dekrēta Nr. 66/10 206. *bis* pantu.

52. Kā izriet gan no lūguma sniegt prejudiciālu nolēmumu, gan no argumentiem, ko prasītājs izvirzīja tiesas sēdē, uzskatu, ka prasītājs nav iesniedzis nekādus pierādījumus tam, ka viņa iebildumi pret Covid-19 vakcinācijas pienākumu izriet no filozofiskiem uzskatiem. Drīzāk šķiet, ka viņa iebildumi pret šo pienākumu ir divejādi. Pirmkārt, to pamatā ir viņa kritiskais ar veselību saistītais uzskats, ka vakcīnas nav drošas, tostarp tāpēc, ka to izplatīšanu galvenokārt noteikušas farmācijas nozares komerciālās intereses. Otrkārt, prasītājs kritiski vērtēja valdības nevēlēšanos uzņemties jebkādu atbildību par iespējamām vakcīnas blakusparādībām un tādēļ uzskatīja, ka valdībai nebija pamata noteikt obligātas vakcinācijas pienākumu militārpersonām.

53. Kā Komisija norādīja tiesas sēdē, prasītāja viedoklis ir atvērts izmaiņām, ņemot vērā jaunus zinātniskos datus, un tas nozīmē, ka šis viedoklis nav visaptverošs globāls dzīves redzējums, kas pamatots ar filozofiskiem vai garīgiem apsvērumiem. Šķiet, ka viņa viedoklis aprobežojas tikai ar pašu Covid-19 vakcīnu un ir balstīts uz šīs vakcīnas iespējamo veselības apdraudējumu, kas, pēc prasītāja domām, nav pietiekami izvērtēts, ņemot vērā medicīniskos zinātniskos pierādījumus, kas bija pieejami laikā, kad tika noteikts pienākums vakcinēties pret Covid-19. Viņa iebildumi pret vakcīnu vienlaikus izsaka arī viņa nepiekrišanu valdības politikai attiecībā uz vakcinācijas pienākumu.

54. Šajā ziņā nešķiet, ka prasītājs būtu balstījies uz patiesiem filozofiskiem uzskatiem.

55. Viss iepriekš minētais liek man secināt, ka prasītāja kritiskais viedoklis par vakcinācijas pienākumu nav tāds uzskats, ko aizsargā Direktīvas 2000/78 1. pants.

56. Tāpēc prasītājs nevar atsaukties uz Direktīvu 2000/78, lai apstrīdētu to, ka viņa darba devējs piemērojis Dekrētlikumu Nr. 44/21.

57. Rezumējot – ierosinu Tiesai uz pirmo un otro uzdoto jautājumu atbildēt, ka Direktīva 2000/78 nav piemērojama izskatāmās lietas apstākļos, jo apgalvotā diskriminācija neatbilst nevienam no šajā direktīvā aizliegtajiem diskriminācijas pamatiem.

58. Direktīva 2000/78 tostarp aizliedz diskrimināciju "uzskatu" dēļ. Tomēr personiskie uzskati, kuru pamatā ir bažas par veselību vai nepiekrišana valdības vakcinācijas politikai, nav "uzskati" Direktīvas 2000/78 izpratnē.

B. Pakārtoti

59. Tomēr, ja Tiesa konstatētu, ka ar vakcināciju saistīts personisks viedoklis, kas pamatojas uz bažām par veselību vai nepiekrišanu valsts vakcinācijas politikai, ir "uzskati" Direktīvas 2000/78 izpratnē, būtu jāizvērtē, vai attieksmi pret prasītāju var raksturot kā tiešu vai netiešu diskrimināciju un, ja tas tā ir, vai šādu atšķirīgu attieksmi var pamatot.

60. Tieša diskriminācija, kas ir aizliegta saskaņā ar Direktīvas 2000/78 2. panta 2. punkta a) apakšpunktu, pastāv tad, ja atšķirīga attieksme ir tieši balstīta uz kādu no šajā direktīvā noteiktajiem aizliegtajiem pamatiem. Minētais Itālijas tiesiskais regulējums nav atkarīgs no militārpersonu personiskā viedokļa par vakcināciju pret Covid-19. Tādējādi šo tiesisko regulējumu nevar uzskatīt par tieši diskriminējošu.

61. Netieša diskriminācija pārliecības dēļ, kas ir aizliegta saskaņā ar Direktīvas 2000/78 2. panta 2. punkta b) apakšpunktu, pastāvētu tad, ja šķietami neitrāls noteikums vai prakse personām ar noteiktiem uzskatiem radītu nelabvēlīgas sekas [17].

62. Ja prasītāja personiskais viedoklis, kas vērsts pret vakcinācijas pienākumu, tiktu kvalificēts kā "uzskats" Direktīvas 2000/78 izpratnē, ar Itālijas tiesību aktiem ieviesto noteikumu, kas paredz nevakcinētu militārpersonu atstādināšanu no dienesta bez darba samaksas, varētu uzskatīt par tādu, kas netieši nostāda šīs militārpersonas nelabvēlīgākā situācijā salīdzinājumā ar citām militārpersonām, kuras ir brīvprātīgi vakcinētas.

63. Tomēr netiešu diskrimināciju var attaisnot ar leģitīmu mērķi – ar nosacījumu, ka līdzekļi šā mērķa sasniegšanai ir pienācīgi un vajadzīgi [18].

64. Attiecībā uz nosacījumu par leģitīma mērķa esību Itālijas valdība paskaidroja, ka attiecīgais pienākums vakcinēties pret Covid-19 tika noteikts kā organizatorisks pasākums saistībā ar militārpersonu darbībām un pienākumiem Covid-19 pandēmijas laikā. Šādam pasākumam bija divējāds mērķis: no vienas puses, tas bija paredzēts, lai pasargātu militārpersonas no saslimšanas ar SARS-CoV-2, pildot dienesta pienākumus Covid-19 pandēmijas laikā; no otras puses, tā mērķis bija aizsargāt sabiedrības veselību, vienlaikus nodrošinot, ka šie pienākumi tiek pienācīgi pildīti.

[17] Skat. spriedumu *S.C.R.L.* (Reliģisks apģērbs), 37. punkts un tajā minētā judikatūra.

[18] Skat. Direktīvas 2000/78 2. panta 2. punkta b) apakšpunkta i) punktu.

65. Spriedumā *Nordic Info* Tiesa Covid-19 pandēmiju ir kvalificējusi kā nopietnu sabiedrības veselības apdraudējumu, kas var izraisīt dažādu iedzīvotāju kategoriju nāvi un pārmērīgi nodarbināt vai pat pārslogot valsts veselības aprūpes sistēmu [19].

66. Turklāt sabiedrības veselības aizsardzība ir acīmredzami leģitīms mērķis, kā to apstiprina Tiesas pastāvīgā judikatūra. Tādējādi spriedumā *Memoria* un *Dall'Antonia* Tiesa ir noteikusi, ka "sabiedrības veselības aizsardzība ir viens no primāriem vispārējo interešu apsvērumiem, kas ir atzīti Savienības tiesībās, un ka dalībvalstīm šajā jomā ir plaša rīcības brīvība" [20].

67. Līdzīgā situācijā spriedumā *Pasquinelli* u.c. pret Sanmarīno ECT nolēma, ka vakcinācijas pienākumam, kuru valsts noteikusi noteiktiem veselības aprūpes speciālistiem Covid-19 pandēmijas laikā sabiedrības veselības ārkārtas situācijā, kas radīja nopietnu risku visiem iedzīvotājiem, bija leģitīms mērķis aizsargāt sabiedrības veselību, kā arī citu personu tiesības un brīvības. Turklāt šī tiesa noteica, ka, lemjot par piemēroto ierobežojošo pasākumu samērīgumu, jāņem vērā to pagaidu raksturs, ierobežotā intensitāte un ārkārtas konteksts [21].

68. Prasītājs paskaidroja, ka viņš bija gatavs ik pēc 48 stundām iesniegt apliecinājumu par negatīvu Covid-19 testa rezultātu, taču šāds piedāvājums tika noraidīts un viņš atteikšanās vakcinēties dēļ tika atstādināts no darba. Turklāt prasītājs apgalvo, ka viņš, lai gan bija nodarbināts kā bruņoto spēku dalībnieks, veica biroja darbu, kas bija līdzīgs civilā personāla pienākumiem, un šim personālam nebija noteikts pienākums vakcinēties, lai turpinātu darbu pie tā paša darba devēja.

69. Ar šiem argumentiem prasītājs apstrīd Itālijas tiesību aktu piemērotību un nepieciešamību.

70. Itālijas valdība, ievērojot militārpersonu uzskatu brīvību, noteica prasību vakcinēties pret Covid-19 un paredzēja, ka militārpersonas var izvēlēties piekrist vakcinācijai vai no tās atteikties. Ja tās atteicās, neatkarīgi no viņu profesionālās lomas un veicamajiem pienākumiem sekas bija darba tiesisko attiecību ar atbildētāju pagaidu pārtraukšana.

71. Lai gan prasītājs argumentē, ka viņš kā militārpersona pildīja biroja pienākumus un viņam bija ierobežots kontakts ar citām personām, šādu vakcinācijas pienākumu nevarēja noteikt katrā atsevišķā gadījumā. Tā vietā tas bija vienādi piemērojams visām pie atbildētājas strādājošajām militārpersonām neatkarīgi no tā, vai tās ticēja attiecīgo vakcīnu efektivitātei un drošumam vai ne.

72. Attiecībā uz nosacījumu par piemērotu un nepieciešamu līdzekļu esību piekrītu Itālijas valdības viedoklim, ka šā valsts tiesiskā regulējuma īstenotā mērķa sasniegšanai nebija citu piemērotu un mazāk ierobežojošu pasākumu. Pat ja SARS-CoV-2 testēšanu varētu uzskatīt par

[19] Skat. spriedumu, 2023. gada 5. decembris, *Nordic Info* (C-128/22, turpmāk tekstā – "spriedums *Nordic Info*", EU:C:2023:951, 120. punkts).

[20] Šajā nozīmē skat. spriedumu, 2018. gada 14. novembris, *Memoria* un *Dall'Antonia* (C-342/17, turpmāk tekstā – "spriedums *Memoria* un *Dall'Antonia*", EU:C:2018:906, 54. punkts un tajā minētā judikatūra).

[21] Skat. ECT spriedumu, 2024. gada 29. augusts, *Pasquinelli* u.c. pret Sanmarīno (CE:ECHR:2024:0829JUD002462222, 94.–96. un 128. punkts). Sanmarīno 2021. gadā pieņēma likumu, kas paredzēja, ka visiem sociālajiem un veselības aprūpes darbiniekiem, kuriem ir tiešs kontakts ar pacientiem, jābūt vakcinētiem pret Covid-19. Lai gan vakcinācija nebija obligāta, likumā bija noteikta alternatīvu pasākumu hierarhija visiem, kuri atteicās, tostarp pienākumu pārdale vai pārcelšana uz vakantiem valsts pārvaldes amatiem, kas ierobežo saskarsmi ar pacientiem, uzkrātā atvaļinājuma izmantošana vai obligāta antigēna testēšana ik pēc 48 stundām. Tikai situācijās, kad šīs iespējas nebija praktiski īstenojamas, tika paredzēta pagaidu atstādināšana no dienesta, saglabājot ikmēneša algu, ar nosacījumu, ka tiek veiktas sabiedriski lietderīgas darbības. Sanmarīno likumdevējs šo shēmu pamatoja ar to, ka šie darbinieki ir pakļauti paaugstinātam inficēšanās riskam un ka vakcinācija ir būtiska, lai aizsargātu gan īpaši ievainojamus pacientus, gan sociālās un veselības aprūpes sistēmas nepārtrauktību. Pret darba ņēmēju grupu, kas atteicās no vakcinācijas, tika piemēroti iepriekš minētie pasākumi, un tā apstrīdēja šo shēmu ECT, apgalvojot, ka ar to tiek pārkāpts ECPAK 8. pants un ka tā ir prettiesiska diskriminācija Eiropas Cilvēktiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencijas 12. protokola 1. panta izpratnē. Pieteikuma iesniedzēji apgalvoja, ka atšķirīgai attieksmei pret vakcinētiem un nevakcinētiem darbiniekiem nav pietiekama pamatojuma ECPAK izpratnē.

mazāk ierobežojošu, tā nenodrošinātu tādu pašu profilakses līmeni kā vakcinācija. Tādējādi šāds risinājums nebūtu ne piemērots, ne efektīvs, lai novērstu militārpersonu inficēšanos ar Covid-19 un vīrusa izplatīšanos, un tas radītu risku apdraudēt šīs valdības leģitīmos sabiedrības veselības aizsardzības centienus ierobežot pandēmijas ietekmi. Turklāt biežu Covid-19 testu organizēšana militārpersonām ik pēc 48 stundām prasītu nesamērīgas pūles un izmaksas, kas būtu grūti panesamas veselības aprūpes sistēmai, kura jau ir būtiski noslogota pandēmijas pārvaldībā.

73. Tā vietā Covid-19 vakcinācijas pienākuma mērķis bija samazināt risku, ka militārpersonas saslims, kā arī mazināt varbūtību, ka tās pēc tam nodos SARS-CoV-2 citiem. Turklāt tajā laikā jo lielāks bija vakcinēto cilvēku īpatsvars, jo mazāk vīruss varēja izplatīties, tādējādi veicinot kolektīvās imunitātes veidošanos.

74. Ņemot vērā iepriekš minēto, uzskatu, ka šī valsts tiesību norma atbilst katram Direktīvas 2000/78 2. panta 2. punkta b) apakšpunkta i) punktā noteiktajam kritērijam, jo tā kalpoja leģitīmam mērķim aizsargāt sabiedrības veselību, novēršot Covid-19 izplatīšanos ar līdzekļiem, kas bija gan nepieciešami, gan samērīgi.

75. Tāpēc, pat ja Tiesa atzītu, ka Dekrētlikums Nr. 44/21 kvalificējams kā netieša diskriminācija uz "uzskatu" pamata Direktīvas 2000/78 izpratnē, ierosinu Tiesai atbildēt, ka šādu tiesisko regulējumu tomēr var pamatot saskaņā ar šīs direktīvas 2. panta 2. punkta b) apakšpunkta i) punktu, jo tas kalpo leģitīmam mērķim, proti, sabiedrības veselības aizsardzībai, tostarp Aizsardzības ministrijā nodarbināto militārpersonu veselības aizsardzībai. Turklāt laikā, kad Itālijas likumdevējs pieņēma šo normu, nebija alternatīvu pasākumu, kas būtu gan piemēroti, gan mazāk ierobežojoši šā mērķa sasniegšanai.

Par trešo prejudiciālo jautājumu

76. Ar trešo jautājumu iesniedzējtiesa vaicā, vai tādas militārpersonas, kura ir atteikusies saņemt vakcīnu pret Covid-19, atstādināšana bez darba samaksas var tikt uzskatīta par tādu, kas ir pretrunā Hartas 1. un 24. pantam.

77. Kā norādīts šajos secinājumos, tādi personiskie uzskati par vakcinācijas pienākumu kā pieteikuma iesniedzēja paustie neietilpst ar Direktīvas 2000/78 1. pantu aizsargāto "uzskatu" jēdzienā. Pat ja šie viedokļi būtu kvalificējami kā "uzskati" šīs direktīvas izpratnē, no tiem izrietošo netiešo diskrimināciju varētu attaisnot ar vispārējo interešu apsvērumiem. Tādējādi sekas, kas izriet no apstrīdētā tiesiskā regulējuma piemērošanas, nevar uzskatīt par tādām, kas pārkāpj cilvēka cieņu vai bērna tiesības, kuras aizsargā Hartas 1. un 24. pants.

IV. Secinājumi

78. Ņemot vērā iepriekš minētos apsvērumus, ierosinu Tiesai uz *Consiglio di Stato* (Valsts padome, Itālija) uzdotajiem prejudiciālajiem jautājumiem atbildēt šādi:

Padomes Direktīva 2000/78/EK (2000. gada 27. novembris), ar ko nosaka kopēju sistēmu vienlīdzīgai attieksmei pret nodarbinātību un profesiju,

jāinterpretē tādējādi, ka tā neizslēdz valsts tiesību aktos noteiktu vakcinācijas pienākumu militārpersonai, pat ja tas ir pretrunā šīs personas personiskajiem uzskatiem.

Šī direktīva tostarp aizliedz diskrimināciju "uzskatu" dēļ. Tomēr personiskais viedoklis, kas balstīts uz veselības apsvērumiem vai nepiekrišanu valdības īstenotajai vakcinācijas politikai, nav kvalificējams kā "uzskats" Direktīvas 2000/78 izpratnē.